

עיונים לשבת פרשת אמור קדושים עפ"י הרמב"ם

מרכז מורשת הרמב"ם רח' התנאים 6 טבריה, משרדי המרכז רח' יוחנן בן זכאי 6 טבריה, טלפקס- 04-6790632

לשאלות, הערות והארות info@harambam.org.il

לעילוי נשמת אסתר בת רחמה

כהן גדול

הרב שאולי גרינפלד

בפרשתנו אנו לומדים את הציוויים המיוחדים לכהן הגדול:
וכן פסק הרמב"ם⁴:

"אין מעמידין כהן גדול אלא בבית דין של שבעים ואחד".

'בית דין של שבעים ואחד' היינו הסנהדרין הגדולה, שמקום מושבה היה בדרך כלל בלשכת הגזית שבבית המקדש. אמנם, ישנם מקורות לכך שמינוי הכהנים הגדולים היה בידי של המלך. שכך מספרת הגמרא במסכת יומא⁵:

"תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא, על דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי".

ובעברית: שלושה קבין של דינרי זהב הכניסה האשה מרתא בת בייתוס למלך ינאי, בתמורה לכך שהעמיד את בעלה יהושע בן גמלא בכהונה גדולה. ואף שודאי אין זו התנהגות הגונה לקנות את הכהונה הגדולה בכסף, בכל אופן אנו רואים שהמלך היה זה שממנה את הכהן הגדול!

תירץ מרן ראש הישיבה והרב הראשי לישראל, הגר"א שפירא זצ"ל⁶, שאמנם הנכון והצריך הוא שסנהדרין תמנה את הכהן הגדול, אך אין זה מעכב. והרי שהמלך ינאי ניצל את מעמדו שלא כדין.

הרמב"ם⁷ מבאר אלו תכונות נדרשות לשם התאמה לתפקיד הכהן הגדול:

"כהן גדול צריך שיהיה גדול מכל אחיו הכהנים בְּנוֹי

"והכהן הגדול מאחיו אשר יִצַק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים את ראשו לא יפרע... ומן המקדש לא יצא... ולא יחלל זרעו בעמיו, כי אני ה' מקדשו"¹.

וכאן יש מקום לשאול: לפי מה נקבע מי יהיה הכהן הגדול? כיצד ממנים אותו? במה הכהונה הגדולה באה לידי ביטוי?

בעניין השאלה לפי מה נקבע מי יהיה הכהן הגדול, כתב הרמב"ם בהלכות כלי המקדש²:

"כשימות המלך או כהן גדול... מעמידין תחתיו בנו הראוי ליורשו, וכל הקודם בנחלה קודם לשורות המת, והוא שיהיה ממלא מקומו בחכמה, או ביראה אף על פי שאינו כמותו בחכמה".

הרי שכאשר הכהן הגדול הקודם השאיר אחריו בן ראוי – הוא מכהן תחת אביו. מה הדין כאשר אין יורש מתאים, ויש צורך לבחור כהן חדש לתפקיד? בתוספתא³ מבואר:

אין שורפין את הפרה, ואין עורפין את העגלה, ואין עושין זקן ממרא... ואין מביאין פר העֵלִם דְּבַר של צְבוֹר, אין מעמידין לא מלך ולא כהן גדול אלא בבית דין של שבעים ואחד".

1	ויקרא כ"א, י – ט"ו.	4	שם הלכה ט"ו.
2	ד, כ.	5	י"ח, א.
3	סנהדרין ג, ב.	6	מנחת אברהם חלק א סימן מ"ה אות ז.
		7	שם ה, א.

בכח בעושר בחכמה ובמראה. אין לו ממון - כל הכהנים נותנין לו משלהן, כל אחד לפי עשרו, עד שיעשיר יותר מעשיר שבכולן".

כיצד היה נעשה המינוי?

בזה היה הבדל בין הכהנים הגדולים שהיו בבית המקדש הראשון, כאשר היה מצוי בביית המקדש שמן המשחה, לבין הכהנים הגדולים שהתמנו אחרי שהמלך חזקיהו גנז את שמן המשחה, וכל הכהנים הגדולים בימי בית המקדש השני. וכך מתאר הרמב"ם⁸:

"ומושחין אותו בשמן במשחה ומלבישין אותו בגדי כהונה גדולה... ואם אין שם שמן המשחה, מרבין אותו בבגדי כהונה גדולה בלבד... כיצד מרבין אותו בבגדים? לובש שמונה בגדים ופושטן וחוזר ולובשן למחר שבעת ימים יום אחר יום... וכשם שריבוי בגדים שבעה, כך משיחה בשמן שבעה יום אחר יום".

אך מוסיף הרמב"ם:

"ואם עבד קודם שיתרבה בבגדים כל שבעה, או קודם שימשח כל שבעה - עבודתו כשירה. הואיל ונתרבה או נמשח פעם אחת - עבודתו כשירה".

נוסף על כך, היה הכהן הגדול החדש מקריב עשירית האיפה⁹:

"אין הכהן עובד תחילה וכן כהן גדול אינו עובד תחילה עד שיביא עשירית האיפה משלו ועובד בידו".

מכאן ואילך הכהן הגדול מביא בכל יום עשירית האיפה שמוקרבת חציה בבוקר וחציה בין הערבניים.

מה המשמעות המעשית של היות אחד הכהנים כהן גדול? בספר עזרא¹⁰ אנו מוצאים כינוי אחר לכהן הגדול: "בן אבישוע בן פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן הראש".

ובעקבות כך כתב הרמב"ם¹¹:

"וממנין כהן גדול, הוא ראש לכל הכהנים".

הכהן הגדול הוא 'ראש הכהנים'. במה בא הדבר לידי ביטוי? המשנה במסכת יומא¹² מלמדת:

"כל שבעת הימים [שלפני יום הכיפורים], הוא [הכהן הגדול] זורק את הדם ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות ומקריב את הראש ואת הרגל [בכדי שיהיה מורגל בעבודה]. ושאר כל הימים אם רצה [הכהן הגדול] להקריב [איזה קרבן שירצה] מקריב, שכהן גדול מקריב חלק בראש [ראשון] ונוטל חלק [מבשר הקרבנות] בראש".

וכך כתב הרמב"ם דין זה¹³:

"בכל יום שירצה להקטיר הקטורת מקטיר, ונוטל חלק בראש בקדשי המקדש כולן. כיצד? כשירצה אומר זו החטאת שלי וזה האשם שלי [ואוכל את הבשר]. ואינו עובד בפייס [אינו זקוק לגורל בכדי לעבוד], אלא כל עת שירצה להקריב - מקריב כל מה שירצה".

גם בחלוקת לחם הפנים היה לכהן הגדול מעמד מיוחד, כפי שהביא הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין¹⁴: "כהן גדול לעולם נוטל מכל משמר חצי החלות שזכה בהן". אך בשאר מתנות הכהונה, לא היה לכהן הגדול עדיפות על פני הכהנים האחרים.

הכהן הגדול הוא הדמות הייצוגית של בית המקדש, ועליו להתנהג בהתאם¹⁵:

"וחייב הכהן הגדול לנהוג כבוד בעצמו, ולא יקל עצמו עם שאר העם... לא יכנס לבית המשתה ולא לסעודות של רבים... ובית היה לו מוכן במקדש, והוא הנקרא לשכת כהן גדול".

שם י"ב.	11	שם ד, י"ב - י"ג.	8
א, ב.	12	שם ה, ט"ז.	9
שם ה, י"ב.	13	ז, ה.	10
ד, י"ד.	14		
כלי המקדש ה, ג, ד, ז.	15		